

VIKTOR E. FRANKL

spune da vietii

ORICE S-AR ÎNTÂMPLA

Prefață de DANIEL GOLEMAN

Traducere din limba germană de
MATEI PREDESCU

LITERA
București

VIKTOR E. FRANKL

spune da vietii

ORICE S-AR ÎNTÂMPLA

Prefață de DANIEL GOLEMAN

Traducere din limba germană de
MATEI PREDESCU

LITERA
București

Über den Sinn des Lebens

Viktor E. Frankl

Introducere de Joachim Bauer

Postfață de Franz Vesely

Copyright © 2019 Beltz Verlag în grupul editorial Beltz · Weinheim Basel

Copyright prefață © Daniel Goleman

Toate drepturile rezervate

Lucrarea de față cu toate părțile sale este protejată de drepturi de autor.
Este interzisă orice folosire a acesteia fără acordul editurii, îndeosebi prin
reproducere, traducere, ecranizare sau stocare și prelucrare în sisteme
electronice.

Răposatului meu tată

INTROSPECTIV®

Introspectiv este parte a Grupului Editorial Litera

tel.: 0374 82 66 35; 021 319 63 90; 031 425 16 19

e-mail: contact@litera.ro

www.litera.ro

Copyright © 2022 Grup Media Litera

pentru versiunea în limba română

Toate drepturile rezervate

Editor: Vidrașcu și fiii

Redactori: Paul Gabriel Sandu, Irinel Antoniu

Corector: Justina Bandol

Copertă: Flori Zahiu

Tehnoredactare și prepress: Laura Velcea

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
FRANKL, VIKTOR EMIL

Spune da vieții / Viktor Frankl ; trad. din lb. germană de
Matei Predescu. - București : Litera, 2022

ISBN 978-606-33-7398-5

I. Predescu, Matei (trad.)

159 p.

CUPRINS

<i>Prefață de Daniel Goleman</i>	9
<i>Viktor Frankl și conditio humana</i> de Joachim Bauer	29
<i>Nota editorului</i>	37
<i>Despre sensul și valoarea vieții (I)</i>	39
<i>Despre sensul și valoarea vieții (II)</i>	71
<i>Experimentum crucis</i>	103
<i>Postfață de Franz Vesely</i>	127
<i>Note</i>	135
<i>Despre Viktor E. Frankl</i>	136
<i>Alte scrieri de Viktor E. Frankl</i>	138
<i>Institutul Viktor Frankl</i>	141
<i>Mulumiri</i>	144

PREFAȚĂ

Existența acestei cărți este un mic miracol. Prelegerile care stau la baza ei au fost ținute de psihiatrul Viktor Frankl în 1946, la numai nouă luni de la eliberarea lui dintr-un lagăr de muncă unde, cu scurt timp înainte, fusese în pragul morții. Adunate de Frankl într-o carte, ele au fost publicate în germană de o editură mică. Volumul nu s-a mai retipărit după epuizarea tirajului și a fost în mare parte uitat, până când aceeași editură l-a recuperat din propriile-i arhive.

Publicul care a asistat la prelegerile lui Viktor Frankl publicate în această carte fusese lipsit, în lungii ani de ocupație nazistă, de stimularea morală și intelectuală oferită de ei și avea nevoie disperată de noi coordonate etice. Printre milioanele de victime ale Holocaustului care muriseră în lagărele de concentrare se numărau și părinții

și soția însărcinată a lui Frankl. În ciuda tragediilor personale și a inevitabilei și profunde dureri resimțite în urma acestor pierderi, psihiatrul austriac a reușit totuși să-și pună suferința într-o perspectivă care avea să inspire milioanele de cititori ai celui mai cunoscut volum al său, *Omul în căutarea sensului vieții*, și care i-a inspirat și pe ascultătorii acestor prelegeri.

Viktor Frankl nu e singurul care a suferit pierderi devastatoare sau care a fost aproape de moarte, dar nici singurul care a găsit motive de speranță în ciuda tuturor celor întâmplate. Fiica unor supraviețuitori ai Holocaustului îmi povestea odată că părinții ei aveau un cerc de prieteni care, asemenea lor, trecuseră prin câteva dintre îngrozitoarele lagăre ale morții unde a fost și Frankl. Mă așteptam să spună că toți aveau o viziune pesimistă, dacă nu chiar deprimată, asupra lumii. Numai că, mi-a explicat ea, pe vremea când copilărea într-o suburbie a Bostonului, părinții ei se întâlneau cu prietenii lor supraviețuitori ai lagărelor morții... și petreceau! Femeile, așa cum obișnuia să spună bunica mea născută în Rusia, se „împopoțonau”, punându-și cele mai frumoase haine, împodobindu-se de parcă mergeau la un bal din înalta societate. Se adunau la chefuri, dansau și se veseleau împreună – „profitau de orice prilej de a se bucura de viață”, după cum mi-a explicat cunoscuta mea. Își amintea cum tatăl ei savura chiar și cele mai mici plăceri spunând „asta da viață!”

După cum afirma și ea: „N-au uitat niciodată că viața este un dar pe care mașinăria nazistă nu reușise să li-l ia”.

Erau hotărâți, după iadul pe care trebuiseră să-l îndure, să spună „da!” vieții orice s-ar fi întâmplat.

Expresia „spune «da» vieții”, povestește Viktor Frankl, își are originea în versurile unui cântec care era câteodată cântat *sotto voce* (pentru a nu înfuria gardienii) de prizonierii unora dintre cele patru lagăre în care a fost închis, printre care și notoriul Buchenwald. Cântecul avea origini bizare. Unul din primii comandanți de la Buchenwald – construit în 1937 pentru deținuți politici – ordonase să se compună un cântec al lagărului. Prizonierii, adesea excluși după o zi de muncă grea și mâncare puțină, erau obligați să-l cânte de mai multe ori. Un supraviețuitor de clară că-și „puneau toată ura” în acest efort.

Dar altora unele versuri le însuflau speranță – în special următoarele:

Orice în viitor ne-ar aștepta,

Vrem totuși să îi spunem vieții „da”,

Pentru că vremea va veni-ntr-o zi –

Și atunci liberi vom fi!

Dacă deținuții de la Buchenwald, torturați, muncii și infomețați aproape până la moarte, au putut găsi o urmă de speranță în aceste versuri în ciuda suferinței lor fără sfârșit, ne întreabă Frankl, nu ar trebui ca noi, cei care trăim în condiții mult mai confortabile, să putem spune „da” vieții în pofida a tot ce ne aduce ea?

Acest crez de preamărire a vieții a devenit și titlul volumului de față și este un mesaj pe care Frankl l-a transmis

cu putere prin cele trei prelegeri cuprinse în el. Temele principale care aveau să capete formă finală în binecunoscuta sa carte *Omul în căutarea sensului vieții* sunt deja sugerate în aceste prelegeri ținute în lunile martie și aprilie ale lui 1946, perioada dintre scrierea și publicarea *Omului...*

Eu am însă un motiv mai personal pentru care rezonез cu mesajul din *Spune da vieții*. Părinții părinților mei au ajuns în America pe la 1900, fugind de primele semne prevestitoare ale urii și brutalității pe care le-au îndurat Frankl și alți supraviețuitori ai Holocaustului. Frankl și-a ținut prima prelegere în martie 1946, exact în perioada în care mă nașteam eu. Însăși existența mea este o dovadă a felului cum părinții mei sfidau grozăviile la care fuseseră martori până nu demult, este o preamărire a vieții ca reacție la acele atrocități.

Văzută în oglinda retrovizoare a mai bine de șapte decenii, realitatea despre care vorbește Frankl în aceste prelegeri a dispărut de mult, urmată fiind de traume și speranțe generatîonale care s-au rostogolit de-a lungul timpului. Noi, copiii de după război, eram în general conștienți de ororile ce avuseseră loc în lagărele morții, dar relativ puțini tineri din ziua de azi știu de existența Holocaustului.

Chiar și așa, cuvintele lui Frankl, modelate de încercările prin care trecuse de curând, sunt astăzi de o actualitate surprinzătoare.

★★★

Pe când eram la liceu în California, la orele de educație civică eram învățați să identificăm „marile minciuni”, adică manevrele standard de propagandă. Una dintre „marile minciuni” naziste, de pildă, a fost că așa-numiții „arieni” sunt o presupusă „rasă superioară”, cumva predestinată să conducă lumea. Înfrângerea naziștilor a spulberat această fantezie.

Cum cel de-Al Doilea Război Mondial se terminase și spectrul Războiului Rece căpăta amploare, apăruse amenințarea că și rușii vor folosi arma propagandei. Așa că elevii de liceu din generația mea învățau să recunoască și să contracareze jumătățile de adevăr răuvoitoare.

Ca imunizare împotriva minciunilor venite din partea Rusiei la acea vreme, ne obișnuiam să identificăm elementele de bază ale unei dezinformări, să vedem printre ele „marea minciună”. Propaganda, așa cum am aflat la orele de educație civică, nu se bazează doar pe minciuni și dezinformare, ci și pe stereotipuri negative distorsionate, termeni provocatori și alte astfel de trucuri, pentru a manipula opiniile și convingerile oamenilor în favoarea unei agende ideologice.

Propaganda jucase un rol major în formarea opiniei popoarelor conduse de puterile Axei. Hitler afirma că oamenii ajung să creadă orice lucru dacă este repetat suficient de des și dacă informațiile care îl infirmă sunt constant negate, trecute sub tăcere sau contracarate cu și mai multe minciuni. Frankl cunoștea bine toxicitatea propagandei folosite de naziști în ascensiunea lor către putere și după aceea. Și-a dat seama că ea țintea în valoarea însăși

a existenței umane, susținând de fapt lipsa de însemnătate a vieții – cel puțin în cazul celor care, asemenea lui, se încadrau într-o categorie demonizată, cum ar fi românii, homosexualii, evreii sau disidenții politici.

Odată închis în lagărele de concentrare naziste, Frankl însuși devenise victima acestor minciuni sistematice, fiind agreat de gardienii care vedeau în el și în ceilalți prizonieri niște „suboameni”. Când a susținut prelegerile adunate în cartea de față, la numai nouă luni după ce se eliberase din lagărul de muncă din Türkheim, el și-a început discursul denunțând propaganda negativă care distorsionase orice urmă de sens, etică umană și valoare a vieții.

Așa cum el și membrii publicului vienez știau foarte bine, națiștii își șlefuiseră intens abilitățile propagandistice. Dar în zilele noastre nu mai există lecții de educație civică care să ne învețe să identificăm asemenea distorsiuni ale adevărului.

De-a lungul secolelor, conducătorii autoritariști din toată lumea au folosit același manual al dezinformării ca și astăzi. Semnalele sunt bine știute: anihilarea presei de opoziție, înăbușirea vocilor disidente și condamnarea la închisoare a jurnaliștilor care îndrăznesc să relateze altceva decât linia ideologică dominantă a partidului. Pericolul substituirii știrilor reale și obiective cu tot felul de minciuni, teorii ale conspirației fără nicio bază și incitări la ură de tipul „noi împotriva lor” a fost amplificat în zilele noastre de mass-media digitală, unde cei care cred în cine știe ce perspectivă distorsionată asupra lucrurilor pot să-și găsească un refugiu online printre alți oameni

cu o viziune similară, fără să se lovească de dovezi convingătoare. Propaganda de nișă e la putere.

Nu-mi amintesc exact ce „mare minciună” s-a nimerit să trebuiască să demasc în tema mea pentru acasă. Dar pot să mă gândesc la câteva care au fost date la iveală în deceniile următoare. Una a fost legată de fumat. Guvernul Statelor Unite a avut grijă ca trupele Aliatilor din Europa și din Asia să aibă o rezervă constantă de țigări, făcând o generație întreagă dependentă de un obicei care, în cele din urmă, i-a scurtat viața. Când eram tânăr, fumatul era considerat seducător (și publicitatea poate să participe la o „mare minciună”!). Acum știm că acest obicei favorizează apariția cancerului, a problemelor cu inima și o moarte mai timpurie.

O altă „mare minciună” pe care am întâlnit-o a avut legătură cu distribuitorul meu local de energie, Pacific Gas and Electric Company. Pe când eram eu tânăr, această companie inspira încredere. Astăzi știm însă că, de îndată ce întreprinderea publică a devenit firmă privată, lăcomia și calculele de rentabilitate au făcut ca profiturile să fie sustrate în interes personal, nu folosite pentru repararea și întreținerea infrastructurii. Iar în prezent, această companie care a fost la un moment dat de încredere s-a dovedit a fi sursa a milioane de incendii de pădure – și a dat faliment.

Educația pe care am primit-o eu pentru identificarea propagandei a dispărut de mult din programa școlară. Dar se pare că suntem din nou martorii unui timp când adevărurile simple și valorile umane elementare trebuie

apărate în fața valului de propagandiști care instigă la ură. Să fie oare momentul potrivit pentru a aduce înapoi educația civică – lecții despre cum să-ți faci auzit glasul, despre ce înseamnă să fii un cetățean responsabil și cum să identifice „marile minciuni” din ziua de azi?

Într-o anumită măsură, lucrul acesta se întâmplă deja: în multe țări apar inițiative noi menite să creeze cadrul în care elevii de gimnaziu și de liceu să învețe aceste lucruri esențiale.

Într-o epocă în care sursele media de orice fel s-au transformat în unelte de persuasiune și propagandă, e important pentru noi toți să ne obișnuim să punem întrebări.

Cititorilor de azi ar putea să li se pară straniu că Frankl face, în prelegerile din această carte, atâtea eforturi să combată presupuziția fundamentală a eutanasiei – nu în sensul ei literal, de moarte „bună”, lină și lipsită de durere, ci în sensul ei pervers, potrivit căruia unele vieți nu au valoare – inclusiv viețile bolnavilor mintal sau ale celor cu dificultăți de dezvoltare – și de aceea eliminarea lor este justificată.

Naziștii omorâseră astfel de oameni – cu siguranță, la doar câteva luni de la terminarea războiului, amintirea aceasta era proaspătă în mintea lui Frankl. În postura sa de psihiatru, el trebuie să fi fost perfect conștient de politica de „eutanasie” care ucisesse oameni precum pacienții îngrijiți de el la institutul unde lucrase înainte de război.

El afirmă că suferința – chiar și bolile incurabile și demnitatea intrinsecă a morții naturale – poate avea sens. În fața morții, de exemplu, poți încă purta un succes interior, fie prin păstrarea unei anumite atitudini, fie prin împlinirea scopului tău în viață. Prin urmare, afirmă el, nimeni nu are dreptul să considere viața altuia lipsită de sens sau să-l creadă nedemn de a trăi. Frankl însuși fusese nu demult eliberat dintr-un lagăr unde viețile prizonierilor asemenea lui „nu valora[u] nimic”.

Chiar dacă Holocaustul e socotit pe bună dreptate o crimă comisă împotriva grupurilor etnice, politice și religioase pe care naziștii le considerau lipsite de valoare, politica exterminării a fost aplicată și unui număr foarte mare de oameni – unii spun că ar fi vorba de sute de mii – cu handicapuri mintale. Oricât de straniu ar părea, această abordare și-a avut originea în mișcarea „eugenică” americană de la sfârșitul secolului al XIX-lea – începutul secolului XX, o formă de darwinism social care justifica eliminarea persoanelor considerate inapte, adesea prin sterilizare forțată. Argumentele ei au fost duse până la ultima lor împlinire logică – fie ea și înspăimântătoare – de către naziști.

Eliminarea acestor categorii de oameni ca tactică de a scăpa de cei considerați la un moment dat „indezirabili” a dispărut, din fericire, aproape peste tot în lume. Discuțiile de astăzi despre eutanasiu se concentrează asupra ideii de moarte „bună”, a situației în care un bolnav în fază terminală, de obicei chinuit de dureri groaznice, optează pentru sinucidere pentru a-și pune capăt suferinței.